

WIADOMOŚCI GEOGRAFICZNE

Miesięcznik poświęcony przeglądowi spraw geograficznych w Polsce i za granicą.

(REVUE MENSUELLE DE GÉOGRAPHIE)

Wydawnictwo Krakowskiego Oddziału
Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Redakcja: **LUDOMIR SAWICKI i WIKTOR ORMICKI**

KRAKÓW-DĘBNIKI, UL. BARSKA L. 41.

Wychodzi z początkiem każdego miesiąca z wyjątkiem sierpnia i września

Kraków, grudzień 1925 r.

I. Sprawy Krakowskiego Oddziału Pol. Tow. Geogr. (Actes de Succursale Cracovienne de la Société Polonaise de Géogr.).

Posiedzenie publiczne. Dnia 23. listopada 1925 odbyło się zebranie publiczne Tow., inaugurujące tegoroczny sezon odczytowy, na którym prof. Sawicki zobrazował doświadczenia, zebrane w pierwszej części tegorocznej podróży afrykańskiej w Trypolitanji. Nawiązując do ogólnego zainteresowania doby obecnej w poznaniu budzącego się do samodzielności świata mużłmańskiego przedstawił prelegent na wstępie zasadnicze rysy krajobrazu, zaludnienia i kultury Trypolitanji, poczem omówił losy tego kraju w czasie wojny światowej i po wojnie.

W dalszym ciągu przesuwał się przed słuchaczami długi szereg zdjęć prof. Sawickiego, wykonanych w czasie podróży, a ilustrujących wszystkie dziedziny zjawisk geograficznych. One, jak też i objaśnienia, dodane przez prelegenta, wprowadziły słuchaczy w czarujący świat oaz i pustyń, pod namiot Beduinów i do załków przedmieść arabskich, w cień kolumnad sędziwych meczetów, w zgiełk targowisk pod gołym niebem odbywanych, do stóp ponurych średniowiecznych zamków hiszpańskich i do wyrastających z piasku pustynnego cudnych linii pałaców, świątyń i dworów rzymskich. Nieznużona bogactwem szczegółów odczytu licznie zebrana publiczność dziękowała prelegentowi-podróżnikowi rzęsystemi oklaskami.

Posiedzenie fachowe dnia 25. listopada 1925. Na pierwszym posiedzeniu fachowym, odbytem pod przewodnictwem prof. Sawickiego, już w sali Instytutu Geograficznego, gdzie odtąd wszystkie zebrania Towarzystwa odbywać się będą, przedstawiła p. dr. Niemcówna najnowszy program ministerjalny geografji w niższym liceum, omówiła jego dodatne i ujemne strony oraz widoki dalszej rozbudowy tego programu w wyższym 3-letnim liceum oraz 2-letnim właściwym gimnazjum. Wyniki swych rozważań ujęła

referentka w szereg rezolucyj, stanowiących rodzaj memoriału pod adresem Ministerstwa W. R. i O. P.

Rezolucje te obudziły szeroką i wszechstronną dyskusję, w której kilkakrotnie udział wzięli oprócz referentki i prof. Sawickiego, pp. Dobrowolska, Kłodziński, Hajdukiewicz, Kubijowicz, Stanoch i inni. W dyskusji tej uzupełniono i zmodyfikowano propozycje p. dr. Niemcówniej, poczem zostały one przez zebranie przyjęte. Powierzono p. dr. Niemcówniej ich ostateczne stylistyczne sformułowanie, a Zarządowi Tow. wysłanie delegacji do Kuratorium, któraby memoriał odnośny przedstawiła władzom, a przy tej sposobności omówiła współpracę szkoły średniej w rozbudowie życia geograficznego w Krakowie.

W związku z tem przedstawił prof. Sawicki wniosek, już przed dwoma laty przez Zarząd przyjęty, mianowicie utworzenia w łonie Tow. sekcji dydaktycznej. Po krótkiej dyskusji, w której z niejednej strony bardzo sceptycznie się wyrażano o widokach współpracy nauczycielstwa szkół krakowskich, poruczono jednak komitetowi organizacyjnemu w osobach pp. dr. Niemcówniej, dr. Dobrowolskiej, dr. Gadomskiego i dr. Kubijowicza poczynienie próby w odpowiednim kierunku.

Ze względu na wielką wagę sprawy memoriał w sprawie programu geografji podamy dosłownie w najbliższym numerze „Wiadomości Geograficznych“.

II. Ruch geograficzny w świecie i w Polsce.

(Mouvement géographique dans le monde et chez nous).

I. Ekspedycje (*Expéditions*).

Ameryka. *Wyprawa aktynometryczna* zorganizowana kosztem Narodowego Towarzystwa Geograficznego w Nowym Jorku, obliczona jest na cztery lata. Zadaniem jej ma być regularne notowanie natężenia promieniowania słonecznego. Do tej pory nie zdecydowano się jeszcze na wybór miejsca obserwacji. Wchodzą w rachubę Beludżystan, zach. Afryka lub pn. Marokko.

Studja gospodarcze w Stanach Zjednoczonych. Od czerwca znajduje się w Ameryce prof. Dietrich B. z Wrocławia, studjując stosunki geogr.-gospodarcze, głównie na zach. St. Zjedn. Pn. Am. t. zn. na obszarach wzajemnego przenikania się krajobrazu naturalnego i kulturalnego.

Wybrzeża morza Karibskiego zwiedzał prof. Keilhack w pierwszej połowie b. r. Na odcinku między rzeką Św. Magdaleny a Cartageną na obszarze pogórza stwierdzone zostało występowanie iłłów morskich, które wskazywaćby mogły na plioceński wiek okolicy. W pokrytej wydymami zatoce Cartageny odkryto ciężkie i ciemne piaski przybrzeżne, składające się według wszelkiego prawdopodobieństwa z augitu.

W Curaçao zdjął badacz geologiczne stosunki wsch. wysp w podziałce 1:200.000, starając się wyjaśnić m. i. zagadnienie skoś-

nie wypiętrzonych i aż do wysokości gdzieś 200 m podniesionych raf koralowych. Równocześnie poddano analizie złoża fosfatów. Prof. Keilhack zajął się też gromadzeniem flory stepowej.

Na Haiti przedmiotem badań geologicznych i botanicznych była dolina Artibonite w pobliżu St. Marco.

Wyprawa Mc. Govern do Peru. W południowej Ameryce wyruszyła wyprawa Mc. Govern, posuwając się w górę rz. Waupes, stamtąd do Putumayo przez okolice do dziś nieznane; celem wyprawy jest Peru.

Studia zoologiczne w Boliwji. W odkrytym w r. 1912 przez Waltera Perkinsa jeziorze „Laguna Colorado“ w Boliwji zajął się w r. 1924 badaniami zoologicznymi z polecenia Amerykańskiego Muzeum Przyrodniczego Fryderyk C. Walcott. Jezioro położone 628 m n. p. m. o powierzchni 128 km² (16 × 8 km) jest wyraźnie alkaliczne, mimo, że na jego pn. brzegach biją liczne i silne źródła. Na brzegach i na dnie stwierdzono osady solne o zabarwieniu od białego do żółtego. Czerwonawy kolor jeziora pochodzi od małych, drobnych i zgrabnych raczków, mało stosunkowo znanych, a używanych w tych okolicach jako pokarmu.

Wyprawa Kriega do pn. Chaco. Do głównych, wymagających jeszcze rozwiązania problemów geograficznych Ameryki Południowej należą: obszar między Amazonką a Orinoco i między niziną Amazonki a systematem La Plata oraz północne Chaco. Zasługi niedawno zmarłego Koch-Grünberga odnośnie co do rozświetlenia tajemnic pierwszego obszaru są zbyt wielkie i zbyt silnie tkwią w pamięci, by trzeba je tu przypominać¹⁾. Północne Chaco natomiast jest w daleko większym stopniu nieznane, aniżeli centrum Afryki. Ostatnio podjęła próbę przejścia pn. Chaco niemiecka wyprawa, pracująca w Argentynie pod kierunkiem Jana Kriega od roku 1923/24. Wyprawa ta jest finansowana przez rządy Bawarii i Württembergii. Trudność ekspedycji polega na braku żywności i konieczności przejścia przez terytorjum bitnego szczepu indyjskiego Toba. Techniczne przeprowadzenie planowane jest w formie wypadów, przedsięwziętych z brzegów Chaco do jego wnętrza. Niemcy obiecują sobie w razie powodzenia ekspedycji znaczny podniesienia prestige'u w romańskiej Ameryce, która i tak z nimi w ścisłych stosunkach pozostaje. Wypadki mają iść wzdłuż pn. dopływów Pilcomayo, dalej z okolicy Santa Cruz de la Sierra i od Rio Paragwaj.

Pokrewieństwo językowe Australo-Melanezji i Ameryki. Prof. Rivet Paweł zwrócił ostatnio uwagę na istotnie zastanawiające podobieństwo słownika wielu szczepów Indian ameryk. ze słownictwem melanezyjsko-polinezyjskim. Odnosi się to w pierwszym rzędzie do szczepów zamieszkałych na pd. od Oregonu aż do zatoki Tehuantepec, a więc wzdłuż wybrzeży oceanu Spokojnego.

Zupełnie analogiczne stosunki zachodzą między grupą Ison (obejmuje ona Patagończyków i szczep Ona) a językami australijskimi. Jako moment szczególnie charakterystyczny podkreśla

¹⁾ Patrz W. G. 1925, z. IV i V, str. 35.

Rivet ten szczegół, że analogie i podobieństwa odnoszą się przede wszystkim do słów rzadkich, które mimo bogatego zróżniczkowania dialektycznego zachowały wspólne brzmienie i znaczenie.

Oceany. Wyprawa „Discovery”. W połowie lipca wyruszyła z Anglii ekspedycja „Discovery” na płd. Atlantyk. Cele jej są bardzo zbliżone do zadań niemieckiego „Meteoru”. Ma ona jednak ponadto zbadać gospodarcze i praktyczne warunki połowu wieloryba w Antarktydzie w okolicy wysp Falklandzkich, płd. Shetlandzkich i płd. Georgji.

Niemiecka wyprawa oceanograficzna na Atlantyk. W kwietniu 1925 wyruszyła z Wilhelmshafen niemiecka wyprawa naukowa oceanograficzna na ocean Atlantycki. Obszar wzięty w rachubę przy badaniach rozciąga się między 20° N a 55° S. Wyprawie oddano do dyspozycji okręt „Meteor” niemieckiej rządowej marynarki, stojący pod rozkazami kapitana fregaty Spiessa. Dla ścisłości dodać należy, że jest to od r. 1911 pierwsza niemiecka ekspedycja. Różni się ona tem od poprzednich, że cele jej nie są wyłącznie natury nawigacyjnej (jak to miało miejsce u „Gazeli” 1874—1876, „Planety” 1906—08, „Mewy” 1911), ale uwzględnia w dużej mierze wymagania współczesnej oceanografji. Zdaniem zmarłego kierownika naukowego ekspedycji, prof. dra Merza, jest ona najlepiej zorganizowaną i wyposażoną z dotychczasowych. Na okręcie znajdują się pracownie chemiczne, biologiczne oraz stacja meteorologiczna. W składzie osobowym znajdujemy nazwiska znanych oceanografów: dr. Wüst, Böhnicke i Schumacher; dalej spotykamy biologa dra Hentschela, chemika dra Wattenbacha, geologa dra Pratje, dwóch meteorologów dra Kuhlbrodta i prof. Regera.

Sumarycznie załoga „Metora” wynosi 136 osób. Wyprawa obliczona jest na dwa lata. W czasie tym okręt zrobić ma 130.000 km; w odstępach 150—350 km przewidziane są t. zw. „stacje”, gdzie prowadzone będą dłuższe badania i obserwacje. Wyznaczono około 400 stacyj.

Zadania ekspedycji, jak to na podstawie składu personalnego już wnioskować można, są bardzo różnorodne. Najważniejszym jednak celem jest zbadanie cyrkulacji oceanicznej pomiędzy 20° N a antarktyczną granicą lodów. Jest to więc podjęcie szczegółowej pracy nad znaną w ogólnych zarysach oceanografią południowego Atlantyku. Na stosunki cyrkulacji oceanicznej rzucić mogą światła studia nad temperaturą i zawartościami soli, gęstością i ciśnieniem wody morskiej, a wreszcie studia nad szybkością prądów na powierzchni i w głębi. W ścisłym związku z temi pracami pozostają badania biologiczne nad planktonem, chemiczne, tyjące udziału poszczególnych gazów i materji odżywczej w wodzie morskiej (idzie tu głównie o tlen i azot), geologiczne, mające na celu zapoznanie z materjami budującymi dno morskie, wreszcie meteorologiczne prowadzone zarówno w poziomie morza, jak i w wyższych warstwach atmosfery.

W łączności z morfologicznem poznaniem dna zamierzone są prace, oparte na wyzyskaniu ostatnich zdobyczy techniki naukowej. Podstawą zdjęcia topograficznego będą wyniki, uzyskane od nie-

dawna zapomocą „sondy głosowej“ (Echolot). Ponadto przewidziane są w planie pomiary magnetyzmu ziemskiego, obserwacje z zakresu radiografii i elektryczności atmosferycznej, stereograficzne zdjęcia fal oraz kinematograficzne utrwalenie wielkich ptaków morskich i ich techniki lotu.

W czasie wyprawy znajdzie zastosowanie nowy instrument do badania szybkości prądów morskich pomysłu prof. Merza. Celem osiągnięcia możliwej ścisłości pomiarów zaopatrzone okręt w specjalny aparat kotwiczny, umożliwiający zakotwiczenie na głębokości 6.000 m. Dla zaznajomienia się z fizycznymi i chemicznymi właściwościami wody morskiej ma ekspedycja zdobyć około 7.000 próbek.

Wszystkie fachowe pisma niemieckie powitały fakt podjęcia ponownej pracy naukowej z nadzwyczajnym entuzjazmem, licząc nie tylko na naukowe jej znaczenie, ale i na doniosłość polityczną. Nic więc dziwnego, że kiedy w połowie lipca, po odbyciu pierwszej części drogi, t. j. po wykonaniu szeregu poprzecznych profilów między wsch. wybrzeżem Południowej Ameryki a zach. wybrzeżem Afryki, „Meteor“ zawiał do Kapstadt, był przedmiotem nadzwyczajnych owacyj ze strony tamtejszych Niemców, a i angielska prasa wyrażała się z uznaniem o działalności ekspedycji. Krótko po rozpoczęciu badań, bo już w czerwcu zachorował prof. Merz i choroba zmusiła go do opuszczenia okrętu w Buenos Aires, gdzie w 45 roku życia, 16 sierpnia zmarł. Strata ta jest dla oceanografii niemieckiej tem cięższą, że w r. u. zmarł inny znakomity oceanograf niemiecki dr. Brennecke.

II. Recenzje (*Compte-rendus*).

Beiträge zur schlesischen Landeskunde, herausgegeben von prof. Dr. M. Friedrichsen. — Wrocław 1925 — str. 235, 9 tabl., 24 map i szkiców. Treść: 1) Max Friedrichsen: Zur Einführung, 2) Fritz Enderwitz: Das Werden und Wachstum Breslaus, 28 str., 1 mapa, 6 szkiców, 3) Paul Steinert: Oppeln, Oberschlesiens Regierungshauptstadt, eine stadt- und verkehrsgeographische Skizze, 46 str., 2 mapy, 1 szkic, 4) Charlotte Thilo: Die Bevölkerungs-, Siedlungs- und Wirtschaftsverhältnisse im Hultschiner Ländchen, 40 str., 5 map, 5 szkiców, 5) Herbert Knothe: Die Niederschlesisch-Lausitzer Heide, 46 str., 1 mapa, 5 szkiców, 6) Gotthard Bleicher: Die Bartschniederung, 30 str., 1 mapa, 1 szkic, 7) Rudolf Winde: Das Bober-Katzbach-Gebirge, 44 str., 4 mapy, 8) Siegfried Wollheim: Karte der Verbreitung der Waldhufendörfer und Strassendörfer in Schlesien, 1 str., 1 mapa.

We wstępie podkreśla prof. Friedrichsen cele i zadania pracy Geogr. Instytutu Wrocławskiego. Z rozwojem i historją powstania Wrocławia zaznajamia Enderwitz; autor nie ogranicza się tylko do opisu, myśl jego wybiega naprzód i biorąc pod uwagę zespół czynników działających na życie Wrocławia, kreśli obraz widoków rozwojowych. Pracy zarzucićby można zbyt pobieżne przejście w analizie rozwoju historycznego okresu słowiańskiego. Znacznie głębszą jest praca Steinerta. Wskazuje na to z jednej strony

dyspozycyjne ujęcie, w którym przebija zrozumienie doniosłości czynników czysto geogr., z drugiej zaś sposób analizy miasta. Cała praca dzieli się na 3 części: w pierwszej omawia autor zależność miasta od warunków geograficznych, historycznych i gospodarczo-przemysłowych, analizując geograficzne położenie Opola, jego topografię ze względu na morfologię i geologiczną budowę a wreszcie rolę Odry. Po krótkim przeglądzie historycznym następuje przedstawienie stosunków gospodarczo-przemysłowych. W rozdziale II ustala Steinert obszar miasta, zastanawia się nad jego strukturą, poczem przechodzi do analizy ze względu na wyzyskanie gospodarcze powierzchni, następnie zaś zajmuje się stosunkami mieszkaniowymi. W rozdziale III znajdujemy sprecyzowanie gospodarczo-komunikacyjnej roli i znaczenia Opola na tle komunikacyjnej fizjognomji miasta samego, ze względu na jego położenie w sieci kolejowej i w stosunku do drogi wodnej. Studium p. Thilo o charakterze regionalnym poświęcone jest tej części powiatu Raciborskiego, która w wyniku wojny światowej przypadła w udziale Czechosłowacji. Praca zaleca się pięknym stylem i jasnością przedstawienia poruszanych zagadnień.

Studjum nad gołoborzem Dolnośląsko-łużyckiem Knothego bardzo celowo ilustrowane, zmierza do osiągnięcia nader interesującego celu. Szkicując na tle morfologii warunki lokalnego życia stara się autor wykazać, w jakim stopniu elementem modelującym krajobraz jest człowiek i jego gospodarka (ujęcie wybitnie Passarge'owskie). Prace Bleichera i Winda zbliżone są silnie charakterem do wyżej omówionego studjum p. Thilo. Mają charakter wybitnie regionalny, przyczem podkreślić należy takt autorów odnośnie co do wnikania w szczegóły, ale i co do ich podawania. Zamykająca całość mapka Wollheima daje dzięki niezwykle drobiazgowej pracy nader interesujący i bogaty materiał.

Całość przynosi niewątpliwie chlubę prof. Friedrichsenowi. Dzieło bowiem wolne od wszelkich dygresyj politycznych utrzymane jest w rzeczowym tonie naukowym. Miła to zmiana po pamiętnych występach pseudo-naukowych hakatysty prof. Voltza.

W. O.

Prof. Hickmann's, Geographisch-statistischer Universal-Atlas, opracował Fischer A., Wiedeń-Freytag i Berndt 1925. Nowe wydanie tego o stosunkach statyst.-geogr. świata całego informującego atlasiku wyszło w zmienionej nieco szacie. Odpadły dane, publikowane w czasie wojny i bezpośrednio po jej zakończeniu, przybyły tablice nowe, względnie takie, których zestawienie w czasie jej trwania było niemożliwe formalnie lub praktycznie. Informacje o Polsce niemal bez zarzutu.

Dec Jan, Praca Oświatowa (wskazówki dla pracowników w Kołach Młodzieży Wiejskiej). nakładem Centr. Związku Młodzieży Wiejskiej. Warszawa 1925 77 str. — Książka powyższa pomyślana jako popularny przewodnik oświatowy omawia i dział geograficzny. Autor połączył pogadanki geogr. z przyrodniczymi. Ma to swe złe i dobre strony. Objawem najniekorzystniejszym jest tu zerwanie z codziennem życiem, co łatwo dałoby się uniknąć

kierując pogadankę na tory geogr.-gospodarcze. (W ten sposób pomysłana jest dyspozycja pogadanki o węglu). O ile w odniesieniu do geografii regionalnej przeważa moment przyrodniczy, o tyle pogadanki z zakresu Polski Współczesnej ujęte są bez zarzutu. Pozostają one w ścisłym związku z zagadnieniami dzisiejszego życia. Jako rzecz podnoszącą wartości książki podać należy wskazówki bibliograficzne.

W. O.

III. Wiadomości drobne (*Informations courants*).

Zastój w przemyśle angielskim, a statystyka konsumpcji. Jak wiadomo spożycie nabiału (między innymi masła, sera) jest poniekąd miernikiem dobrobytu ludności. Angielska statystyka importu produktów nabiałowych wykazała za I. półrocze r. b. znaczny wzrost, który jest z tego względu zadziwiający, iż Anglija ugina się pod ciężarem kryzysu gospodarczego. Zwiększone spożycie nabiału jest przeto wykładnikiem podniesienia się stopy życiowej, nie popartego w dostatecznej mierze warunkami gospodarczymi. Mimo znacznie zwiększonego importu masła, ceny przeciętne w porównaniu do roku 1923-24 są wyższe. Jedynie ceny sera nieco się obniżyły. Na podniesienie stopy życiowej wskazuje niezmińczenie się spożycia margaryny i jednostajny poziom produkcji masła krajowego.

Gorączka platynowa w Południowej Afryce. W Transwalu panuje obecnie ogromne podniecenie z powodu odkrytych obiecujących bogatych złóż platyny w dystrykcie Lydenburga. Pierwszą platynę znaleziono w czerwcu roku 1924 przy fermie Mandaagstock w dolinie rzeki Steelport. Dokładniejsze szczegóły doszły jednak do wiadomości publicznej dopiero w grudniu r. ub., kiedy rząd w swem ogłoszeniu przeznaczył trzy fermy na cele eksploatacyjne. Zaraz napłynęło w te okolice sporo ludzi, szukających sposobności szybkiego zzbogacenia się, i miasto Lydenburg w krótkim czasie bardzo się ożywiło. Warstwy gruntu z zawartością platyny ciągną się 150 kilometrów i platyna znajduje się przeważnie w ilości, znacznie większej od norm, które są przyjęte jako opłacające się do eksploatacji. Podług opinii państwowego geologa Wagnera ilości platyny w tych nowo-odkrytych terenach są bardzo znaczne i te nowe pola platynowe trzeba zaliczyć do najbogatszych na kuli ziemskiej, gdyż prawdopodobnie ciągną się aż do Rodezji. Dużo tych platynonosnych terenów przeszło w ręce wielkich towarzystw.

Stosunki rolnicze w Algierze. Rozwój rolnictwa w Algierze głównie jest nakreślony w kierunku uprawy wczesnych warzyw i owoców. Wielką przyszłość ma produkcja bawełny, o ile dzięki zapoczątkowanej racjonalnej meljoracji 80.000 ha ziemi żyznej, a obecnie wysuszonej zostanie nawodnionych. Lata ostatnie wykazały deficyt znaczny w zbiorach zbóż kłosowych i winorośli, tak że musiano sprowadzać znaczne ilości zboża i mąki z zagranicy, a prócz tego własność ziemska zmuszona była zaciągać nowe długi hipoteczne.

Spożycie kawy, herbaty i kakao w kg w różnych krajach w r. 1923 na głowę ludności:

	Kawa	Herbata	Kakao
Anglja	0 35	4 15	1'08
Austria	0 92	0 07	?
Belgia	5 43	0 03	1 23
Czechosłowacja	?	?	0 48
Francja	4 41	0 03	0 98
Hiszpanja	0 82	?	0 44
Niemcy	0 92	0 04	0 85
Polska	0 18	0 08	0 01
Stany Zjednoczone	5 67	0 44	1 66
Szwajcaria	3 31	?	0 45
Włochy	1 25	0 005	0 13

Handel na Korei rozwija się nader pomyślnie. Obrót 1924 r. wynosił 638.632.000 yenów, z czego 329 milionów przypada na eksport.

Najgłębszy szyb gazowy. Po trzydziesto-miesięcznym wierceniu natrafiono w Longbridge w głębokości 2.266 m na gaz. Jest to najgłębszy szyb gazowy na świecie; ilość gazu, uchodząca dziennie, wynosi 500.000 stóp sześciennych.

Międzynarodowa produkcja cukru buraczanego. Biuro statystyczne Lichta w Dzierwinie (Magdeburgu) ogłosiło następujące liczby spodziewanych wyników produkcji cukru buraczanego w kampanji 1925/26 w porównaniu z wynikami lat poprzednich.

Produkcja cukru w tonach:

	1925/6	1924 5	1923 4
1. Niemcy	1,680.000	1,575.684	1,134.611
2. Czechosłowacja	1,600.000	1,409.703	997.993
3. Rosja (Z. S. S. R.)	950.000	458.375	360.000
4. Francja	780.000	827.472	490.849
5. Polska	530.000	494.854	389.995
6. Belgja	380.000	400.105	300.121
7. Holandia	300.000	329.214	231.923
8. Hiszpanja	225.000	260.000	185.063
9. Węgry	220.000	202.000	125.000
10. Włochy	200.000	422.000	351.102
11. Szwecja	180.000	135.000	149.427
12. Danja	175.000	149.000	109.000
13. Austrija	85.000	75.000	47.000
14. Inne kraje	300.000	348.000	188.280

Ogółem 7,605.000 7,077.791 5,060.364

(*Rzeczposp. Spółdz.*)

Produkcja nawozów azotowych w Polsce. Polska posiada trzy fabryki, produkujące nawozy azotowe metodą czerpania azotu z powietrza. Dwie w Borach i Jaworznie produkują wyłącznie związki azotowe dla celów militarnych. Fabryka w Chorzowie dostarcza natomiast nawozów sztucznych azotowych rolnictwu. Fabrykę założyli Niemcy, a zdolność jej wytwórcza wynosi około 300 ton azotniaku dziennie. Fabryka wyrabia azotniak, azotan amonowy i amoniak. Siłę czerpie zakład z węgla kamiennego, co niesłychanie przedraża produkcję, a obecnie znanym już jest system tańszej metody Claude'a. Koksownie krajowe wytwarzają drugi rodzaj nawozów azotowych, a mianowicie siarczan amonowy, w mniejszej ilości używane w rolnictwie. Jest to produkt uboczny fabrykacji gazu świetlnego. Można będzie także do wyprodukowania siarczanu amonowego używać torfu, w które tereny polskie obfitują. Poważnym źródłem azotu są również nieczystości miejskie. Ogółem w roku 1923 wyprodukowano w kraju 44,566.585 kg azotu, ponieważ jednak rolnictwo w dużej mierze stosuje saletrę chilijską, trudno jest określić roczne użycie azotu.

Przemysł bawełniany w Polsce, Czechosłowacji i Austrii. Polski przemysł bawełniany w okresie powojennym nie osiągnął jeszcze stopnia wytwórczości przedwojennej. W najbardziej ożywionym momencie stosunek dochodził do 87%. Badania dynamiczne nad jego rozwojem wskazują, że wytwórczość osiągnęła dwukrotnie maksimum, a to w okresie stabilizacji waluty. Przemysł tkacki stoi u nas wyżej aniżeli przedzalniczy. Mimo sporadycznych wypadków eksportu przędzy, brak jej dla tkactwa. Stąd wnioszek o potrzebie budowy nowych przedziałń. Import i eksport towarów bawełnianych wykazywał zupełną zależność od stosunków finansowych, eksport był najsilniejszy w okresie inflacji, przywóz wzrastał ze stabilizacją waluty.

Czeski przemysł bawełniany, podobnie jak i polski, nie osiągnął stanu przedwojennego, dochodząc do 88% produkcji przedwojennej. Od polskiego przemysłu bawełnianego jest czesko-słowacki $2\frac{1}{2}$ razy większy. Zasadnicza różnica spoczywa w postawieniu przemysłu przedzalniczego, bo gdy Polska przędzę przywozi, Czechosłowacja ją produkuje na eksport. Dzięki tak racjonalnemu postawieniu przemysłu, Czechosłowacja nie tylko pokrywa im-

port surowca, ale osiąga nadwyżkę (np. w maju 1925 roku 37 milj. koron czeskich).

Austrjacki przemysł bawełniany, w stosunku do r. 1913 uruchomiony jest w 64%, jest wogóle mniejszy o $\frac{1}{4}$ od polskiego i zdradza zupełnie inną strukturę gospodarczą, wykazując nadmierny rozwój przedzalnictwa. Wogóle Austrija przerabia przeszło $\frac{1}{2}$ bawełny mniej aniżeli Polska. Eksportując przędzę głównie do Niemiec, Austrija nie jest w stanie, wobec niedorozwoju przemysłu tkackiego, pokryć swego zapotrzebowania, co ją zmusza do importu.

Niemiecki przemysł bawełniany osiągnął 111% sprawności przedwojennej. Przemysł sam jest sześć razy większy od polskiego, produkcja zaś ośmiokrotna. Charakterystyczny jest dlań niedobór przędzy, pokrywany drogą importu z Czechosłowacji i Austrii. Co ósmy wagon przędzy jest importowany. Eksport fabrykatów bawełnianych w stosunku do okresu przedwojenowego zmalał o 66%, wzmocniła się natomiast konsumpcja wewnętrzna o 33%.

(Przem. i Handel).

Wyniki zbiorów w Niemczech w r. 1925. Zbiór pszenicy ozimej 26 milj. q (w r. 1924: 20 milj. q), pszenicy jarej 2,4 milj. q (w r. 1924: 3,37 milj. q). Zbiory żyta ozimego szacowane są na 45 milj. q, wobec zebranych w roku 1924: 55 milj. q. Zbiór jęczmienia jest około 6 razy lepszy. Gorzej wypadły zbiory ziemniaków i owsa.

Rolnictwo w Rumunii, zużycie powierzchni: ziemia orna 41·7%, lasy 24·9%, łąki i pastwiska 15·1%, winnice i ogrody 1·1%, jeziora i mokradła 3·2%, budowle, drogi i nieużytki 14·0%. Powierzchnia orna od r. 1919 wykazuje stały wzrost (w r. 1919 około 9 milj. ha, w r. 1924 około 11,3 milj. ha). Wzrostowi powierzchni ornej towarzyszy intensyfikacja uprawy i rosnąca produkcja. Do głównych gatunków zbóż należą pszenica, żyto, jęczmień, owies, kukurudza. Pozaatem ważne miejsce zajmują: fasola, kartofle, buraki cukrowe, rzepak i tytoń. Winnice nie grają wielkiej roli w rumuńskiej gospodarce społecznej.

Zbiory w Z. S. R. R. Obszar zasiewów wzrósł w r. 1924 25 w stosunku do roku poprzedniego o 5—6%, osiągając 93 miliony ha. Podobnie i przeciętny zbiór z ha wykazuje znaczny wzrost o 36·6%. Urodzaje nie wszędzie jednak dopisały. Na płn. Kaukazie zbiór był o 116% lepszy aniżeli w roku ubiegłym, na Ukrainie i w okręgu kozackim o 36—55%, natomiast w Rosji centralnej, nad Dniestrem, w niektórych republikach azjatyckich znacznie gorszy. Ogółem wyprodukowano w r. 1925: 678·8 milj. q ziarna, co w stosunku do zbioru z r. 1923 (514·8 milj. q) i z r. 1924 (465·2 milj. q) znakomunie znaczną poprawę, jakkolwiek nie osiąga jeszcze średniej produkcji przedwojennej. Ze względu na mogącą geografa gospodarczego interesować kalkulację konsumpcji wewnętrznej podajemy odnośną tablicę.

Spżycie wiejskie:

zasiewy	106·80 milj. q
aprowizacja ludności	278·13 „ „
wyżywienie inwentarza	102·21 „ „
ogółem	487·14 milj. q

Spżycie miejskie:

aprowizacja ludności	45·37 milj. q
wyżywienie inwentarza	7·21 „ „
	52·58 mij. q
potrzeby inne	9·82 „ „

Ogółem spżycie w Z. S. R. R. 549·55 milj. q

Pozostaje nadwyżka do eksportu na wysokości 129·23 milj. q.

(Przemysł i Handel).

Rosja. Z powodu coraz słabszego wywozu drzewa z Ameryki północnej do zachodniej Europy, państwa takie jak Francja, Anglja i Niemcy ogładają się za nowemi rynkami drzewnymi, skądby można było sprowadzać drzewa. Europa zachodnia skierowała swe oczy na Rosję, która na południe od tundry przedstawia się jako jedna wielka puszcza leśna. Od roku 1917 w Rosji przebywał stale E. P. Stebbing, prof. leśnictwa na uniwersytecie

w Edinburgh i obecnie, powróciwszy do Anglii, zdaje sprawę ze swoich badań nad zalesieniem północnej Rosji. Wielka Brytania stara się teraz o koncesję na użytkowanie pół miliona akrów lasów w gubernji Ołonec, półtora miliona akrów w gub. Wołogda i milion akrów na Uralu i nad rzeką Ob. Rosja zgadza się na eksploatację tych lasów, bo ma interes w dopuszczeniu obcych kapitałów w swój kraj. Lasy w gub. Ołonec (nad jez. Onega) zawierają po największej części niskie drzewka, zdadne na wyroby z masy drzewnej. Prawdziwe puszcze leżą na wschód od Wołody i Archangielska. Doliny Mezenin i Peczory zawierają wspaniałe lasy, lecz najdostępniejsze pod względem komunikacyjnym są lasy w dorzeczu rzeki Wyczegdy. Miasto Ust Sisolsk nad Wyczegdą, 400 mil powyżej jej spływu z Dźwiną, jest centrem lasów (36 milionów akrów).

Wywóz nafty Rosyjskiej. Według danych syndykatu „Neft“ wywóz rosyjskich przetworów naftowych przez Batum wynosił w r. 1923-24: 32,057.266 pudów, kiedy w roku 1923: 37,854.501 pudów. Najpoważniejszym odbiorcą była Anglja, dalej Włochy i inne kraje.

Produkcja nafty w Aserbejdżanie zmniejszała się stale na długo już przed wybuchem wojny. Okres rewolucji stłumił kopalnictwo jeszcze silniej. Dopiero z chwilą wprowadzenia nowej polityki gospodarczej z dniem 1 maja 1924 zaznaczył się wzrost produkcji. Ma on charakter nie tyle ilościowy, co jakościowy. Zauważyć można modernizację przemysłu. Dostrzec się to daje w zwiększającym się wydobyciu pompowem, w coraz powszechniejszem stosowaniu motorów elektrycznych przy równoczesnej redukcji maszyny parowej i naftowej.

IV. Literatura (*Littérature*).

Literatura polska (*Littérature polonaise*).

Polska. — Meteorologia i klimatologia. (*Pologne. Météorologie et climatologie*).

Bartnicki Leonard, O przewidywaniu pogody, Przyroda i Technika, 1925, z. VIII, str. 352-368.

Bek Józef, Czas zająć się uzdrowiskami, Samorząd, 1925, str. 755-757.

Federowicz, J., Stacja meteorologiczna w Zakopanem, Wierchy, 1925, III, str. 264-265.

Federowicz Józef, Wyniki spostrzeżeń meteorologicznych stacji Zakopiańskiej w r. 1924 i zima 1925, Kraków, Druk. „Głosu Narodu“, 1925, 16°, 1-23 str.

Informator leczniczy Rzeczypospolitej Polskiej oraz Przewodnik po uzdrowiskach i letniskach, pod redakcją Czesława Rokickiego, Warszawa, 1925 6.

K. B. St., Niezwykły wiatr halny i wczesna wiosna w Tatrach, Przyroda i Technika, 1925, z. IV, str. 182-183.

Kosińska-Bartnicka Stanisława, Przebieg pogody w Polsce zimą 1924/5 i wiosną 1925 r. Le Temps en Pologne hiver 1924/5 et printemps 1925, Czasop. geogr. (Revue consacrée de l'enseignement de la géogr.), 1925, III, (1-2), p. 112-116.

Kosińska-Bartnicka Stanisława, Uśnieżenie w Polsce zimą r. 1923/3, La couverture de neige en Pologne pendant l'hiver 1923/4, Czasop. geogr., Revue consacrée de l'enseignement de la géogr., 1925, III, 1-2, p. 72-76.

Kosińska-Bartnicka St., Słów kilka o polskich stacjach górskich, Przyroda i Technika, 1925, z. IV, str. 182.

Stenz E., O polskich stacjach górskich, *Przyroda i Technika*, 1925, z. VI, str. 279.

Stenz Edward, *Prace Meteorologiczne w Beskidach, Badania promieniowania słonecznego w Zakopanem, Wyprawa Instytutu Geofizycznego Uniw. J. K. w Karpaty Wschodnie, Wierchy* 1925, III, str. 258-259.

Stenz E., *Pomiary promieniowania słonecznego w Zakopanem w r. 1925, Kraków, Druk. „Głosu Narodu“*, 1925, str. 24-31, p. Federowicz J.

Szymkiewicz D., *Jak należy charakteryzować wilgotność klimatu, Sprawozd. odczyt., Kosmos*, 1925, z. I, str. 398-399.

Polska. — Biogeografia. (Pologne. Biographie).

Domaniewski Janusz, *Systematik und geographische Verbreitung der Gattung Budytes Cur.*, Warszawa, 1925, O. z „Prac zoologicznych Polskiego Państw. Muz. Przyrodn.“ t. VI, z. 2.

K. W., *Utworzenie sekcji zoogeograficznej przy Komisji Geograficznej Polskiej Akademii Umiejętności, Przyr. i Techn.* 1925, z. V, str. 231.

Koźmiński Zyg., *Badania ekologiczne nad prostoskrzydłami Puszczy Białowieskiej, Sprawozdania z czynności i posiedzeń P. A. U.* 1925, Nr. 3, pos. z dnia 2 marca.

Kulczyński St.-Pawłowski B.-Szafer Wł., *Zespoły roślinne w dolinie Kościeliskiej, Zbiorowiska roślinne w Tatrach, Sprawozdanie Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków* 1925, tom XXX, Nr. 7, str. 13.

Kulesza W., *Przyczynek do znajomości flory okolic Piotrkowa Trybunalskiego i Radomska, Contribution à la connaissance de la flore de Piotrków Trybunalski et de Radomsko, Kosmos* 1925, z. I, str. 271-294.

Lilpop J., *Flora międzylodowcowa z pod Włodawy nad Bugiem, The interglacial flora of Włodawa on the Bug, Sprawozdania P. I. Geolog., Bull. d. Service Géolog. d. Pologne*, III, 1-2, p. 137-144.

Marchewianka M., *Z flory glonów polskiego Bałtyku, Sprawozdanie Kom. Fizjogr. P. A. U.*, tom 58 i 59, str. 33-47.

Niesiołowski W., *Parnassius Apollo z Tatr Polskich, ibd.*, str. 79-93.

Paczowski Józef, *Szata roślinna Polesia Zahoryńskiego, Ziemia* 1925, Nr. 6, 7, 8, str. 110-114.

Pawłowski B. i Stecki K., *Zespoły roślin w dolinie Miętusiej na głównym masywie Czerwonych Wierchów, Zbiorowiska roślinne w Tatrach, część IV, Sprawozd. Pol. Akad. Umiej.*, Kraków 1925, t. XXX, Nr. 7, str. 14.

Roszkowski W., *Prace faunistyczne tatrzańskie od roku 1920, Wierchy* 1925, III, str. 260-261.

S. R., *Badania botaniczne prowadzone w górach w latach 1923 i 1924, ibd.* 1925, III, str. 259-260.

Sitsch A., *Interesujące zbiorowisko mięczaków koło Tatarowa, Sprawozd. Kom. Fizjogr. P. A. U.*, t. 58 i 59, str. 1-27.

Sokołowski Marjan, Uzupełnienie stanowisk limby w naszych Tatrach, Wierchy 1925, III, str. 263-264.

Stecki K., Roślinność Polski we florze Europy, Przyrodnik 1925, zesz. 5.

Sumiński S., Materiały do fauny ważek (Odonata) Polski, 3) Wążki z Borów Tucholskich, 4) Wążki zebrane nad Wigrami, Sprawozd. Kom. Fizjogr. P. A. U., t. 58 i 59, str. 27-33, 57-61.

Szafer W., Über den Charakter der Flora und des Klimas der letzten Interglazialzeit bei Grodno in Polen, Bulletin de l'Academie Polonaise des Sciences et des Lettres, Cracovie 1925.

Szafer W., Na piargu, Szkic biologiczny, Wierchy 1925, t. III, str. 56-67.

Szafer W., O florze i klimacie okresu międzylodowego pod Grodnem, Sprawozdania z czynności i posiedz. P. A. U. 1925, Nr. 3, posiedz. z dnia 2 marca.

Szafer W. i Sokołowski M., Zespoły roślin Tatr Zakopiańskich na północ od masywu Giewontu, między doliną Strażyską a Krokwią, Zbiorowiska roślinne w Tatrach, cz. V, Kraków 1925, t. XXX, Nr. 7, str. 14.

Szafran B., Budowa i wiek torfowisk w Pakoławiu nad Iłżą, ibd., Kraków 1925, t. XXX, Nr. 7, str. 14-15.

Szymkiewicz Dezydery, Biblijografja flory polskiej, Prace monograficzne Komisji Fizjograficznej, tom II, Kraków, P. A. U. 1925, str. 160.

Wierdak Sz., W sprawie niszczenia kosodrzewiny w Karpatach Wschodnich, Sprawozd. odczyt., Kosmos 1925, z. I, str. 393-395.

Polska. — Ludność. (Pologne. Population).

Bystron Jan Stan., 1) Pieśń o zbójniku i jego żonie, 2) Nazwy i przezwiska polskich grup plemiennych i lokalnych, Prace i materiały etnograficzne, Kraków 1925, str. 57-93 i 93-150.

Chmielińska, Księżacy, Biblijoteczka Geograficzna „Orbis“, III 8, Kraków, Orbis 1925.

Chybiński Adolf, Dzwony pasterskie ludu polskiego na Podhalu, ibd., Kraków 1925, str. 27-57.

Falski Marjan, Materiały do projektu sieci szkół powszechnych na obszarze województw: Warszawskiego, Łódzkiego, Kieleckiego, Lubelskiego i Białostockiego oraz m. Warszawy, Warszawa 1925, M. W. R. i O. P.

Fischer Adam, Prace ludoznawcze dotyczące Podhala, Wierchy 1925, III, str. 261-263.

Fischer Adam, Dziesięciolecie ludoznawstwa polskiego, 1914-1924, Lud 1925, serja II, tom III, z. I-IV, str. 147-163.

Frankowski Eug., Krzyże kamienne i domki drewniane na cmentarzach polskich, Ziemia 1925, Nr 6, 7, 8, str. 134-135.

Frankowski Eug., Poleszacy między Horyniem i Słuczą a Uborcią i Noryniem (szkic antropologiczny), Ziemia 1925, Nr. 6, 7, 8, str. 114-120.

Kostrzewski Józef, Wielkopolska w czasach przedhistorycznych, Poznań, Druk. Uniw. 1925, wyd. II zmienione, 346 str., 856 ryć, 16 tabl.

Mischke Tadeusz, O góralach i ich stosunku do ludności napływowej, Wierchy 1925, III, str. 218-224.

Moszyński K., Badania nad pochodzeniem i pierwotną kulturą Słowian, część I, Sprawozdanie z czynności i posiedzeń P. A. U. 1925, Nr. 3, pos. z dnia 30 marca.

Moszyński K., Badania nad pochodzeniem i pierwotną kulturą Słowian, I, Kraków, P. A. U. 1925, str. 140.

Moszyński K., W sprawie zbierania wiadomości, dotyczących ludowej kultury materialnej w Polsce, Polska Oświata Pozaszkolna 1925.

Moszyński K., O wewnętrznym układzie prac, obejmujących całość kultury materialnej, Lud 1925, serja II, tom III, z. I-IV, str. 38-42.

Moszyński K., O kulturze ludowej południowo-środkowego Polesia, Ziemia 1925, Nra 6, 7, 8, str. 120-131.

Mrazkówna Marja - Kubijowicz Włodzimierz, Ze studjów nad osadnictwem Babiej Góry, La colonisation de la montagne Babia Góra, Czasop. geogr., Revue consacrée de l'enseignement de la géogr. 1925, III, 1-2, p. 45-71.

Poniatowski Stanisław, Z nowszych postępów etnologii, Su-les nouveaux progrès d'ethnologie, ibid. 1925, III, 1-2, p. 76-88. Prace i materiały antropologiczno-archeol. i etnograficzne, t. IV, cz. III, Kraków P. A. U. 1925, str. 150.

R., Pieśń i muzyka górali tatrzańskich, Teatr Ludowy, Warszawa 1925, Nr. 10 i poprzednie.

Sawicki Ludwik, Przyczynek do znajomości prahistorji Polesia, Ziemia 1925, Nra 6, 7, 8, str. 136-148.

Skorowidz Miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, opracowany na podstawie spisu ludności z 30 IX 1921, Warszawa, G. U. S. 1925, Tom III, Województwo Kieleckie, str. 182, Tom XII Województwo Krakowskie i Śląsk Cieszyński 56 str., Warszawa, G. U. S. 1925 r.

Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, T. IV, V, VII, IX, XII, XIII, XIV, XV, XVI, G. U. S., W-a 1923-1925, rec. L. Grodzicki w P. Przegl. Kartogr., La Revue cartographique Polonaise 1924, I, Nr. 7-8, str. 349-351.

Udziała Seweryn, Dwory, Zapiski etnograficzne z 1901 i 1902 r. Prace i Materiały etnograficzne, Kraków 1925, str. 1-27.

Z., Wpływ wzniesienia na gęstość zaludnienia w Karpatach wschodnich, Przry. i Techn. 1925, z. V, str. 229.

Z. P., Wielkie miasto w przyszłości, ibd. 1925, z. VI, str. 274-275, Zaborski Bogdan, Typy wsi wschodniego Polesia, Ziemia 1925, Nra 6, 7, 8, str. 131-132.

Polska. — Komunikacje. (*Pologne. Les voies de communication.*)

Borowski L., O statystyce ruchu na drogach, Samorząd 1925, z. 23, str. 438-439.

Działalność linii żeglugi powietrznej w kwietniu 1925 w Polsce, Przemysł i Handel 1925, z. 24, str. 801.

J. E., W sprawie statystyki kolejowej, ibd. 1925, str. 1398-1399.

J. G., Charakterystyka przewozów węgla w 1924 r., ibd. 1925, str. 1462-1463.

J. W., Projekty nowych linii kolejowych w Polsce, Przyroda i Technika 1925, z. III, str. 134.

J. W., Koleje elektryczne w Polsce, ibd. 1925, z. III, str. 134.

Kowalski Jan, Rola władz miejscowych i centralnych z punktu widzenia rozwoju i utrzymania dróg, Samorząd 1925, Nr. 29, str. 556-558.

Ł. St., Eksploatacja portu gdyńskiego w czasie jego budowy. Przemysł i Handel 1925, z. 30, str. 990.

Ostateczna statystyka przewozów kolejowych za I kwartał r. b., ibd. 1925, str. 1471.

Ostateczna statystyka przewozów kolejowych w roku 1924, ibd. 1925, z. 30, str. 988-989.

Plan przewozów i pracy taboru na II półrocze 1925, ibd. 1925, z. 26, str. 865.

Pocztowa komunikacja lotnicza, ibd. 1925, z. 28, str. 921.

Przeloty samolotowe w sierpniu, ibd. 1925, str. 1321.

Przewozy samolotowe we wrześniu, ibd. 1925 roku, str. 1471-1472.

Przewozy kolejowe w sierpniu br., ibd. 1925, str. 1406.

Przewozy kolejowe w komunikacji z Rosją, za czas od 1. VII. 1925 — 31. VIII. 1925, ibd. 1925, str. 1350.

Przewozy kolejowe w maju br., ibd. 1925, z. 28, str. 919-920.

Przewozy i praca taboru (kol. żel.) w drugim półroczu 1924, ibd. 1925, z. 25, str. 829.

Rozwój sieci i zmiany w ustroju urządzeń pocztowych, ibd. 1925, z. 28, str. 921, z. 30, str. 992.

T. J., Pierwsza polska stacja radjofoniczna, Przym. i Techn. 1925, z. IV, str. 183.

Siebeneichen Alfred, Rozwój czy zanik portu gdańskiego, Przemysł i Handel 1925, z. 25, str. 817-820.

Srokowski St., Kryzys węglowy na Górnym Śląsku a wschodnio-polskie drogi wodne, ibd. 1925, z. 30, str. 980-982.

Stawiski, Gospodarka drogowa w województwie Łódzkim, Samorząd 1925, str. 863-865.

Polska. — Życie gospodarcze. (Pologne. La vie économique).

A. A. Połów makreli w morzu polskim, Przym. i Techn. 1925, z. IV, str. 135.

Akcja zalesiania w r. 1924 w ziemi Skierniewickiej, Samorząd 1925, str. 827-828.

Akcja zalesiania w powiecie Łódzkim, ibd. 1925, zeszyt 23, str. 447-448.

Aktualne zagadnienia w cukrownictwie, Przemysł i Handel 1925, z. 30, str. 984-986.

Bartoszewicz Stefan, Obecna sytuacja w przemyśle naftowym, ibd. 1925, z. 29, str. 945-947.

Bobrzyński Jan, Programowe wyzyskanie gospodarstwa krajowego, ibd. 1925, z. 29, str. 947-948.

Bujak Franciszek, Rozwój gospodarczy Polski w krótkim zarysie, Kraków 1925, str. 52.

Eksport węgla śląskiego w czasie od 1 do 15 września 1925, Przemysł i Handel 1925, str. 1296.

Eksport węgla śląskiego we wrześniu 1925 roku, ibd. 1925, str. 1347-1348.

Eksport węgla śląskiego w czasie od 1 do 15 października b. r., ibd. 1925, str. 1403.

G. Wł., Walka o niezależność gospodarczą Polski, ibd. 1925, z. 30, str. 977-980.

Grossman H., Struktura społeczna i gospodarcza Ks. Warszawskiego na podstawie spisów 1808-1810 roku, Kwartalnik Statystyczny 1925, tom II, z. 1, str. 1-108.

Hutnictwo żelazne w kwietniu b. r., Przemysł i Handel 1925, z. 25, str. 824.

Hutnictwo żelazne w maju r. b., ibd. 1925, z. 28, str. 916.

iw., Eksport rudy żelaznej z Rosji do Polski, Przyroda i Technika 1925, z. IV, str. 183.

Janiszowski T., Handel zagraniczny w I. kwartale 1925 roku, Przemysł i Handel 1925, z. 28, str. 929-931.

K. Wł., Wydobycie kopalń rudy cynkowej i ołowianej w styczniu-lipcu r. b., Wytwórczość hut cynkowych i ołowianych w styczniu-lipcu r. b., ibd. 1925, str. 1316-1318.

K. Wł., Obecny stan przemysłu górnośląskiego, ibd. 1925, z. 30, str. 983-984.

K. Wł., Przemysł cynkowy i ołowiany w kwietniu rb., ibd. 1925, z. 25, str. 824.

Klepper A., Obrót towarowy między Polską a Rumunją, ibd. 1925, str. 1488-1490.

Kopalnictwo rud żelaznych w kwietniu r. b., ibd. 1925, z. 25, str. 823-824.

Kopalnictwo rud żelaznych w maju r. b., ibd. 1925, z. 28, str. 916.

Kuczewski Władysław, Rola hutnictwa w ekspansji gospodarczej Polski, ibd. 1925, str. 1457-1462.

M. Br., Produkcja owoców w Polsce i handel niemi, ibd. 1925, z. 25, str. 825-827.

Moszyński Kaz., Wypalanie nowin (w puszczech pd.-środkowego Polesia), Ziemia 1925, Nr. 6, 7, 8, str. 132-133.

Możliwość wywozu nasion polskich do Brazylii, Przemysł i Handel 1925, z. 26, str. 859-860.

Obrót towarowy w gdańskim porcie w lutym i marcu 1925 r., ibd. 1925, z. 25, str. 829-830.

Obrót handlowy między Polską a Belgią w r. 1924, ibd. 1925, str. 1318.

Olszewski Stanisław, Sól kamienna i solanka w Polsce i ich znaczenie gospodarcze, ibd. 1925, str. 1484-1486.

Ostrzycki Józef, Rafinerijny przemysł naftowy w II. kwartale 1925 r., ibd. 1925, str. 1348-1349.

Ostrzycki Jan, 1) Przemysł gazolinowy, 2) Zastanawianie szy-

bów naftowych w r. 1924, 3) Kwestja rynków zbytu dla przemysłu naftowego, ibd. 1925, z. 29, str. 950-953.

Ostrzycki Józef, Rafineryiny przemysł naftowy w I. kwartale r. b., ibd. 1925, z. 26, str. 854-856.

Ostrzycki Józef, Nafta a rynek krajowy, ibd. 1925, z. 26, str. 850-852.

P. B., 1) Produkcja ropy naftowej, 2) Produkcja wosku ziemnego, 3) Produkcja gazów ziemnych w Państwie Polskiem w kwietniu 1925 r., ibd. 1925, z. 27, str. 886-887.

P. B., Produkcja ropy naftowej, gazów ziemnych i wosku ziemnego w marcu 1925 r., ibd. 1925, z. 24, str. 793-794.

P. B., Produkcja ropy i gazów ziemnych, Wydobywanie wosku ziemnego w Państwie Polskiem w lipcu 1925 r., ibd. 1925, str. 1430-1432.

P. B., 1) Produkcja ropy, gazów ziemnych i wosku ziemnego w Polsce w sierpniu 1925, 2) Wywóz ropy zagranicę, ibd. 1925, str. 1486-1488.

Pietkiewicz Zenon, Polska przemysłowa czy rolnicza, ibd. 1925, z. 27, str. 881-883.

Pietkiewicz Czesław, Przyczynek do historii hutnictwa na Polesiu Wołyńskiem, Ziemia 1925, Nr. 6, 7, 8, str. 133-134.

Plany meljorowania Polesia, Samorząd 1925, Nr. 30, str. 585.

Przemysł cynkowy i ołowiany w maju r. b., Przemysł i Handel 1925, z. 28, str. 916-917.

Stanisławski L., Sytuacja przemysłu włókienniczego w poszczególnych okręgach, produkcja, robotnicy i eksport, ibd. 1925, str. 1349-1350.

Stanisławski L., Przemysł bawełniany w Polsce, Niemczech, Czechosłowacji i Austrii, ibd. 1925, str. 1293-1295.

Stein A., Wydobywanie węgla kamiennego i brunatnego, Obrót węgla kamiennego w kopalniach, Obrót węgla brunatnego w kopalniach, Obrót koksu w koksowniach, Obrót brykietów w brykietowniach, Eksport węgla kamiennego z kopalń w Państwie Polskiem w lipcu 1925 r., ibd. 1925, str. 1399-1403.

Wydobywanie węgla kamiennego i brunatnego, Obrót węgla kamiennego w kopalniach, Obrót brykietów w brykietowniach, Obrót węgla brunatnego, Obrót koksu w koksowniach, Eksport węgla kamiennego z kopalń w Państwie Polskiem w sierpniu 1925 r., ibd. 1925, str. 1463-1466.

Stopczyk W., Produkcja górniczo-hutnicza w Polsce 1923 i 1924 r., Production minière et metallurgique en Pologne 1923 et 1924, Czasop. Geogr., Revue consacrée de l'enseignement de la Géogr., 1925, III, 1-2, p. 118-121.

Szturm de Sztrem E., Zasiwy i zbiory w roku 1923/24, Kwart. Statyst. 1925, t. II, z. 1, str. 109-145.

Terczyński Wład., Kryzys cukrownictwa polskiego, Przemysł i Handel 1925, z. 24, str. 785-792.

SPIS TREŚCI:

- I. Sprawy Krak. Oddziału P. Tow. Geogr.** str. 1, 49, 81, 114, 145.
- II. Ruch geograficzny w świecie i w Polsce** str. 4, 33, 50, 115, 146.
- Personalja str. 4, 50, 115.
- Wykłady str. 33, 50, 82, 116.
- Kursy str. 6, 36, 50, 82.
- Wycieczki str. 35, 50, 85, 119.
- Towarzystwa i czasopisma str. 7, 33, 51, 89, 116.
- Zakłady naukowe str. 11, 52, 117.
- Zjazdy str. 13, 36, 52, 90, 120.
- Obchody str. 14, 91.
- Ekspedycje str. 15, 37, 55, 91, 123, 146.
- Wiadomości drobne str. 18, 42, 60, 91, 134, 151.
- Notatki naukowe str. 18, 40, 94, 130.
- Recenzje str. 41, 58, 97, 128, 149.
- Literatura str. 22, 70, 100, 140, 154.

TABLE DES MATIÈRES:

- I. Actes de Succursale Cracovienne de la Soc. Polon. de Géogr.** p. 1, 49, 81, 114, 145.
- II. Mouvement Géographique dans le monde et chez nous** p. 4, 33, 50, 115, 146.
- Renseignements personnelles p. 4, 50, 115.
- Conférences p. 33, 50, 82, 116.
- Cours p. 6, 36, 50, 82.
- Excursions p. 35, 50, 85, 119.
- Sociétés et Revues p. 7, 33, 51, 89, 116.
- Instituts scientifiques p. 11, 52, 117.
- Congrès p. 13, 36, 52, 90, 120.
- Manifestations p. 14, 91.
- Expeditions p. 15, 37, 55, 91, 123, 146.
- Informations courantes p. 18, 42, 60, 91, 134, 151.
- Notes scientifiques p. 18, 40, 94, 130.
- Compte rendus p. 41, 58, 97, 128, 149.
- Littérature p. 22, 70, 100, 140, 154.

